

A hagyomány klasszikus és kortárs diskurzusai

Ez a tematikus összeállítás arról a munkáról ad számot, amely a Bölcsészettudományi Központ (Hun-Ren) Filozófiai Intézetének egyik kutatócsoportjában zajlott, nem is olyan régen. A *Gyakorlati filozófia és a klasszikus hagyomány* kutatócsoport mára már más szervezeti egységekbe rendezett tagjai 2021-ben szervezték azt a konferenciát, amely a kutatócsoport érdeklődésének középpontjában álló hagyományfogalmat járta körül. A rendezvény célja annak a nyilvánvaló kettősségnek a vizsgálata volt, amely a hagyomány fogalmát a kései modernitás időszakában szükségszerűen kíséri. A modernitás emberképének a tudományos racionalitás és az önmegvalósító egyén áll a középpontjában, s ezek olyan értékek, melyek szemben állnak a hagyomány emberképével. Másfelől viszont a 20. század nagy bölcséleti teljesítményeit megalkotó, sokszor erőteljesen kultúrkritikus gondolkodók közül sokan próbálták megtalálni az utat vissza a klasszikus hagyományhoz – ahhoz a gondolkodásmódhoz, amely a „minden egész eltörött” korszakát megelőzően évezredek át jellemző volt a nyugati kultúrára. Ezek az erőfeszítések arra bátorították a szerzőink egy részét, hogy maguk is a nagy hagyomány valamely szegmensével vagy annak egészével foglalkozzanak. Külön is érdekelt bennünket a klasszikus, klasszicizáló, neoklasszicista hagyomány, mely a modernitás körülményei között az antik filozófiai-kulturális örökség újragondolására vállalkozik. Másfelől viszont szerzőink másik részét az a kérdés izgatta, hogy a hagyományról való metadiskurzus mennyiben számít modernista jelenségnek.

Abban bízunk, hogy összeállításunk érdekességét az a nem tagadott, épp ellenkezőleg, lépten-nyomon szóvá tett kettősség adja, amely abból fakad, hogy a kései modernitás számára bölcséleti alapkérdést jelent a

DOI: 10.61901/Kel11ék.2023.69.01

A szerző kutatóprofesszor, a Nemzeti Közszerzői Egyetem Politika és Államelméleti kutatóintézetének vezetője, az MTA BTK Filozófiai Intézetének (Hun-Ren) tudományos tanácsadója.

Email: horcher.ferenc@uni-nke.hu, horcher.ferenc@abtk.hu

hagyománnyal való szembenézés, még akkor is, ha közvetlen „megélése” már nem is lehetséges. A haladás megszakítotttsága és újrakötése, az iránta érzett nosztalgia és meghaladásának igénye, a siratás és a kritika kettőssége adja reményeink szerint a szövegek közötti kommunikáció tétjét és súlyát.

A konferencia előadásai eleve is dialógusokba rendeződtek, mivel minden csoporttag hívott egy más tudományágban kutató kollégát, s kettejük páros teljesítménye alkotott egy-egy szekciót a tanácskozásunkon. A szó elszáll, az írás megmarad, ezt a hagyomány természetére is visszautaló belátást figyelembe véve döntöttünk a dolgozatok publikálása mellett. Az írott változatban felfedezhetők az egymáshoz közvetlenül nem kapcsolódó szövegek közti átfedések, összefüggések is. Ezért van az, hogy bár nem mindegyik előadó párosnak sikerült az írott változatig eljutniuk, a megszületett szövegek egymással párban vagy éppen egyedül maradván is összekapcsolódnak a többi írással, egymást is erősítve vagy másfelől kritizálva is „együtt-működnek”. Összeállításunknak nyilván nem lehetett feladata valamilyen közös mondanó, egységes szemléletmód kialakítása – a sokszínűség és a sokszólamúság mára a modernitás egyik meghatározó diskurzusformájává vált. De azt reméljük, hogy a sokféleképp, mert sokféle nézőpontból bemutatott hagyomány épp e sokdimenziós ábrázolásmód révén válhat könnyebben megfoghatóvá, érzékletesebbé az olvasó számára.

Az összeállítás első szerzőpárosa, Turgonyi Zoltán és Szombath Attila arra vállalkoznak, hogy bemutassák: a manapság is olyan sokszor hivatkozott európai értékek valójában az általunk tárgyalt nyugati hagyományból sarjadtak ki. Abból a nyugati, görög-zsidó-keresztény kulturális hagyományból, amelynek eredeti filozófiai lába az antik görög bölcseletre támaszkodott. Ez utóbbi területről hoz esettanulmányt Németh Attila írása. A szerző Oinoandai Diogenész gondolkodásáról ír, valamint az episztolahagyományról mint sajátos filozófiai műfajról, ez utóbbiról az epikureusok gyakorlata felől. Ezt követően Wettstein Domonkos és Hörcher Ferenc írása következik. Wettstein Domonkos mint urbanista a 20. századi építészet egyik kiemelkedő alkotójának besorolásán gondolkodik el, vagyis azon, hogy Kotsis Iván építésze inkább újra klassziczálódásként írható le, vagy valamifajta „másik modernként”. Saját írásom hasonló dilemmát vet fel a 20. századi filozófiatörténet kontextusában. Azt, hogy vajon Eliot, Scruton és Gadamer radikálisan hagyomány felé forduló gondolkodása mennyire tekinthető magában is modernista törekvésnek. Úgy gondolom, hogy kettőnk írásának együtt olvasása, vagyis a huszadik századi építészet- és bölcsellettörténet párhuzamos faggatása a klassziczáló hagyományelvűség szempontjából hasznos belátásokkal gazdagíthatja mindkét diszciplínát.

Végül a befejező két írás a filozófia és a kommunikációelmélet közötti átjárásokat, átfedéseket igazolja. Szécsi Gábor arra kérdez rá írásában, hogy az információ korában hogyan alakulnak a hagyományt eredetileg ápolni hivatott közösségek a medializálódás után, s valójában mi is történik az identitásképző narratíváikkal. Beszélgetőtársa, Agora Zsuzsanna pedig a nagycsoportok identitásának alakulását vizsgálja nemzeti kontextusban, abban a helyzetben, amikor a tömegmédiák veszik át a hagyományozás feladatát.

Szerzőtársaim nevében szeretnék köszönetet mondani a *Kellék* szerkesztőinek, hogy befogadták vendégkutatókkal kibővített kutatócsoportunk munkájának írott termését, s csak remélni tudjuk, hogy az olvasó számára is izgalmas szellemi táplálékot jelent e sokszínű filozófiai anyag, amely részben a magyar bölcséleti hagyományra is támaszkodva próbál a nemzetközi diskurzusban párbeszédképes maradni.

